

Skötselplan

Naturreservatet Söderängarna

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

Innehållsförteckning

1. Syftet med naturreservatet	3
2. Beskrivning av området	4
2.1 Markslag, naturtyper och arter	4
2.2 Naturförhållanden	5
2.3 Historisk och nuvarande markanvändning	8
2.4 Beskrivning av bevarandevärden	12
Biologiska, geologiska och hydrologiska bevarandevärden	12
Kulturhistoriska värden.....	13
Landskapsbild och Friluftsliv	13
2.5 Skötsel och biologisk mångfald.....	14
2.6 Referenser	16
3. Skötsel av området.....	17
3.1 Generella riktlinjer	17
3.2 Skötselområden	20
4. Friluftsliv och turism.....	31
5. Tillsyn, dokumentation och uppföljning	31
6. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder.....	32
7. Kartor	34

Skötselplan för naturreservatet Söderängarna i Halmstads kommun

1. Syftet med säkerställande och skötsel

Syftet med naturreservatet är att vårda, bevara, återställa och återskapa värdefulla naturmiljöer i form av naturskogar, öppna myrar, sumpskogar, skogsmyrmosaiker och ljunghedar. Syftet är också att skydda, återställa och nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter.

Ett för Halland unikt myrkomplex med särpräglad natur och morfologi samt skogsmyrmosaiker med för trakten typisk naturskog ska gynnas samt den biologiska mångfald som är knuten till områdets naturtyper ska bevaras. Myrens ostörda hydrologi med typisk myrvegetation ska vårdas och bevaras liksom myrens öppna karaktär så att den även fortsättningsvis har stor betydelse för fågellivet. Skogsmyrmosaiken med karakteristiska blandskogar med tall, ädellöv och triviallöv samt något graninslag ska bevaras i ett naturskogsartat tillstånd med gamla träd och god förekomst av död ved. Där det idag finns yngre och skogsbrukspåverkade skogar ska åtgärder vidtas så att naturvärden nyskapas.

Inom ramen för ovanstående syfte ska naturreservatet även stödja allmänhetens möjligheter till friluftsliv och naturupplevelser.

Syftet ska uppnås genom att:

- land- och vattenmiljöerna skyddas mot exploatering och produktionskogsbruk.
- förekommande ekosystem och biologisk mångfald bevaras och utvecklas genom att naturliga processer får fortgå, liksom genom aktiva återställnings- och skötselåtgärder. Exempel på naturliga processer är att träd får åldras, dö och brytas ned genom angrepp av svampar, insekter eller genom stormfällning och att nya träd sedan förnygras naturligt i de luckor som bildas.
- avverkning, röjning, slåtter och naturvårdsbränning tillämpas i våtmark och skog i lämplig omfattning för att motverka pågående igenväxning och för att gynna den öppna myrens och skogsmyrmosaikens fauna och flora. På så vis kan även del av det biologiska kulturarvet från den historiska hävden som tidigare präglat landskapet tas till vara.
- grankulturer avvecklas och restaureras för att utvecklas mot tall- och lövrika naturskogar och i viss mån ljunghedar. Övrig gran avvecklas efterhand, ett mindre antal sparas dock, och inkommande gran röjs bort.
- hydrologin restaureras,
- främmande arter bekämpas om de riskerar att skada de naturvärden som reservatet avser att bevara.
- nya kunskaper om hotade och hänsynskrävande arter och naturtyper ska, inom ramen för syfte och föreskrifter för reservatet, beaktas i den löpande skötseln av reservatet.

2. Beskrivning av området

2.1 Markslag, naturtyper och arter

Naturtyp enligt KNAS ¹	Areal (ha)
Tallskog	25,1
Granskog	12,5
Barrblandskog	7,3
Barrsumpskog	50,3
Lövblandad barrskog	27
Ädellövskog	0,9
Triviallövskog med ädellövinslag	2,4
Lövsumpskog	15
Ungskog inklusive hyggen	5,1
Sumpskogsimpediment	2,1
Övriga skogsimpediment	0,7
Våtmark	98,1
Övrig öppen mark	0,2
Totalt	253,7

Naturtyp enligt Natura 2000	Areal i Natura 2000-området	Areal i hela reservatet
Fukthedar 4010	små ytor	små ytor
Fuktängar 6410	små ytor	små ytor
*Högmossar 7110	3	54
Öppna mossar och kärr 7140	14	52
*Taiga 9010	31	57
Lövsumpskog 9080	små ytor	små ytor
Näringsfattig ekskog 9190	3	4
*Skogsbevuxen myr 91D0	19	59

*prioriterade skogstyper i art- och habitatdirektivet, dessa har i ett EU-perspektiv ett mycket högt gemensamhetsintresse.

Fåglar som omfattas av fågeldirektivet
Bivråk A072
Tjäder A108
Trana A127
Ljungpipare A140
Sparvuggla A217
Pärflugla A223
Nattskärre A224
Spillkråka A236
Trädlärka A246
Törnskata A338
Orre A409

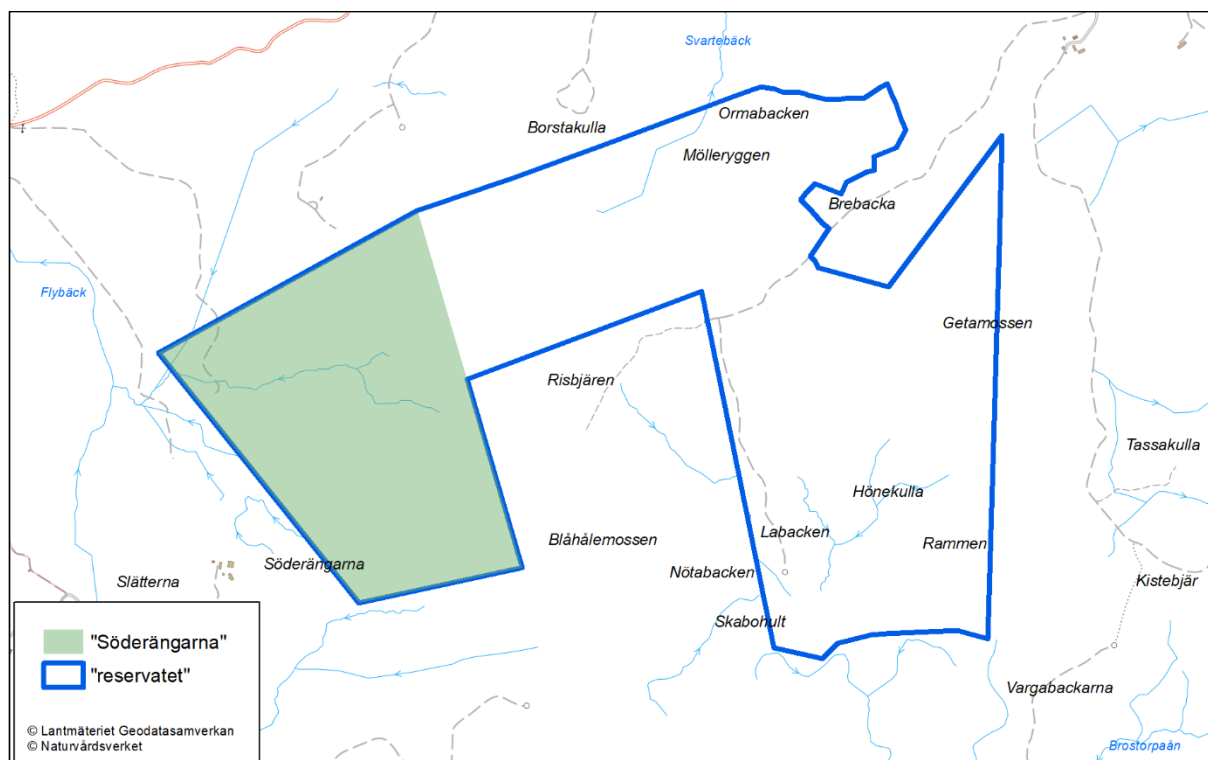
¹ Naturvårdsverket 2004. Kontinuerlig naturtypskartering av skyddade områden. Satellitkarterat.

Rödlistade och regionalt intressanta arter:

13 respektive 24 st, se förteckning i bilaga 2.

2.2 Naturförhållanden

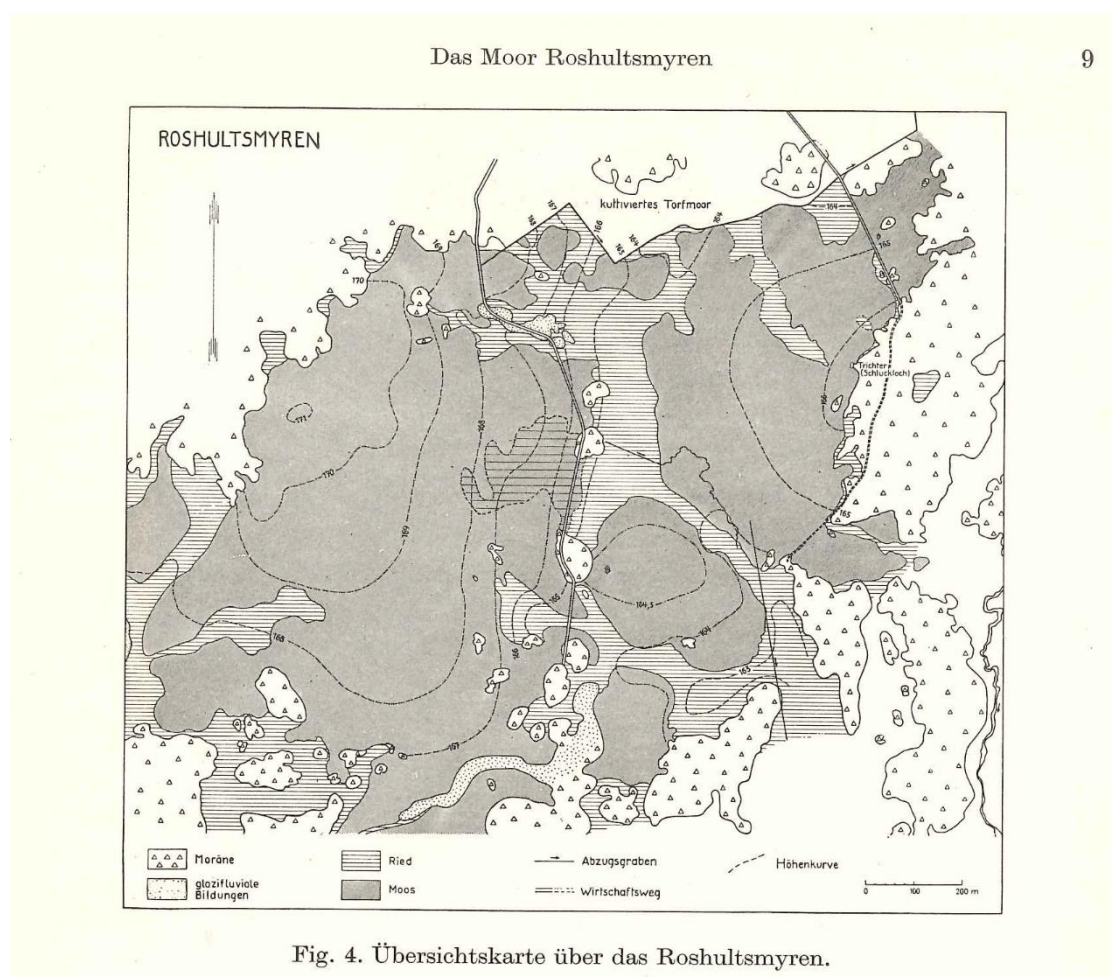
Reservatet ligger mitt i Sydsveriges mest humida region. Den extremt höga nederbörden – mellan 1000 och 1500 mm årligen – har här skapat ett antal jättelika myrkomplex som är unika för landet. Några av dessa myrar breder ut sig över reservatet, i våtmarksinventeringen (Forslund och Rundlöf 1984) benämns de tre myrobjekten *Getamossen*, *Mosse S Attavarasjön* samt *Blåhålemossen*, *Söderängarna* och *Björssamaderna*. Naturen kan bäst beskrivas som ett öppet myrlandskap som bitvis sluter sig till en finmaskig mosaik av skogklädda moränöar som sticker upp ur det omslutande torvtäcket. Några ringlande smala rullstensåsar finns också varav den kilometerlånga Mölleryggen är den längsta. Myrlandskapet är flackt och ligger till allra största delen på nivåer kring 160 - 170 m ö h. Det bör observeras att namnet Söderängarna fortsättningsvis i skötselplanen används som beteckning för reservatets västra del (Gårdshult) medan hela reservatet benämns "reservatet", se figur 1 nedan.

Figur 1. I skötselplanen benämns de olika delarna enligt kartbilden.

Myrar De flesta av regionens våtmarkstyper finns här i stora arealer, till största delen orörda. Några diken finns, främst i perifera delar, men nästan alla är gamla och igenväxande med svag dräneringsförmåga. Mossarna överväger arealmässigt men även kärr och sumpskogar är rikligt företrädade. Getamossen är den största mossen men bara

dess västra del hör till reservatet. Denna del av mossen sluttar kraftigt och ensidigt mot söder (figur 2), den har ett tydligt parallellformat strukturmönster och väl utbildade mossehöljor. Mosseplanet är ännu öppet i dess centrala del men detta omges av spridda martallar och lågvuxna talldungar som i kantzonen slutar sig till mossekantskogar med tall. I väster bryter ett mäktigt bäckdrag tvärs genom mossen på sin väg söderut. Sådana starkt sluttande mossar som genomströmmas av sluttande (soligena) kärndrag är typiska och exklusiva för de höghumida trakterna i sydvästra Sverige och södra Norrland (Rydin m. fl. 1999). Eric Olausson har studerat Getamossens (=Roshultsmyren) geologi, hydrologi och vegetation samt myrens utveckling genom pollenanalys (Olausson 1957). Myren är därför ovanligt väldokumenterad. Torvens mäktighet undersöktes 1953 av SGU, största djupet uppmättes till över 6 meter. En annan stor och mäktig mosse breder ut sig mellan Söderängarna och Mölleryggen. Mossen är sluttande med strängstrukturer i form av väl utbildade parallellorienterade höljor. Även våtmarken Söderängarna i reservatets sydvästra hörn är en sluttande mosse.

Figur 2. Getamossen (Roshultsmyren). Karta med avgränsning av mosse (moos)- och kärr (ried)vegetation samt med höjdkurvor som visar mossens kraftiga lutning. Hämtad från Olausson 1957. Observera att bara den västra delen av Getamossen ingår i reservatet.

Typiska kärllväxter på mossarna är tuvdu, tuvsäv/hedsäv (bägge underarterna förekommer i reservatet), klockljung, ljung, kråkbär, pors, rosling, tranbär, rundsileshår, storsileshår och vitag. Påfallande är massförekomsterna av pors och tuvsäv/hedsäv, vilket är typiskt för mossarna i dessa nederbördsrika trakter. Även en genuin kärrväxt som myrlilja förekommer sporadiskt ute på mosseplanet, likaså ängsull på flera ställen i mossehöljor. Kärren i reservatet är mer eller mindre sluttande och är botaniskt av typen fattigkärr. Här finns fastmattor dominerade av blåtåtel och pors som ibland gradvis kan övergå i fukthet med inslag även av tuvsäv/hedsäv, myrlilja, klockljung med mera, eller av rena myrliljemattor i de fastare delarna av drågen. Vidare finns mjukmattor med bland annat ängsull, flaskstarr och taggstarr i den kraftiga vitmossmattan samt lösbottnar i anslutning till rena bäckdråg med t ex vattenklöver, kråklöver, flaskstarr och trådstarr. Vackra exempel på ännu öppna fattigkärr finns i bäckdråget genom Getamossen, ett annat helt öppet kärr påträffas söder om Hönekulla och Labacken. Men flertalet kärr är numera sen länge utsatta för igenväxning med björk och tall. Där igenväxningen pågått längst finns sumpskogar med dessa trädslag.

Skogar och skogsmymosaiker Skogsmymosaikerna finns framför allt på Söderängarna, vid Mölleryggen och kring Hönekulla. De består av sinsemellan tätt liggande fastmarksöar bevuxna med variationsrik naturskog men också med en del grankulturer. Mellan öarna finns öppna våtmarker och sumpskogar. Den för området mest typiska naturskogen är gles olikåldrig blandskog med tall, bergesk, asp, björk och gran med inslag av bok, rönn och en samt någon enstaka sälk. Där ek- eller bokinslaget är stort eller rentav dominerar kan man beskriva denna blandskog som ”sydlig taiga”, en exotisk form av taiga som bara hör hemma där de nemorala och hemiboreala skogarna möts. Aspen har ofta en dominerande roll och sådana bestånd kan erinra om den nordliga taigans lövbrännor. Sannolikt är asprikedomen även här söderut en effekt av brand eller bränning. Dessa skogar är rika på bärris, de är oftast glesa med vikroniga träd och kvarstående levande och döda enbuskar, vilket alltsammans vittnar om ett förflutet som ljunghed eller gles betad utmarksskog. På öarna finns spridda gamla träd som är 150 år, framför allt tall men också ek medan asp och björk liksom de äldsta granarna är något yngre. Kanske är några enstaka gammeltallar uppemot 200 år. Utöver blandskogar finns även några rena bestånd av gammal bergesk. Granen som är en sen inkomling i landskapet är oftast yngre, men här finns också äldre och grova exemplar av risgranstyp spridda i bestånden. På några öar domineras blandskogen av medelålders och äldre självsådd gran. Det finns också gott om högstubbar och lågor av framför allt tall, björk, asp och gran. Några äldre granmonokulturer med oklar uppkomsthistorik på Söderängarna har helt lämnats åt sitt öde och härjats av stormar, torka och insektsangrepp, de är nu i ett tillstånd av fullständigt sammanbrott med stora mängder av stående och liggande grov död granved. Sumpskogarna består av yngre till medelålders successioner av tall med björkinslag på mossmark och av yngre björk på kärrmark. På gammal fukthet med blåtåtel växer gles savannartad äldre tallskog, som en övergång mellan torv- och fastmarker. Övriga våtmarker är mestadels fattigkärr, ännu öppna eller i en begynnande igenväxningsfas.

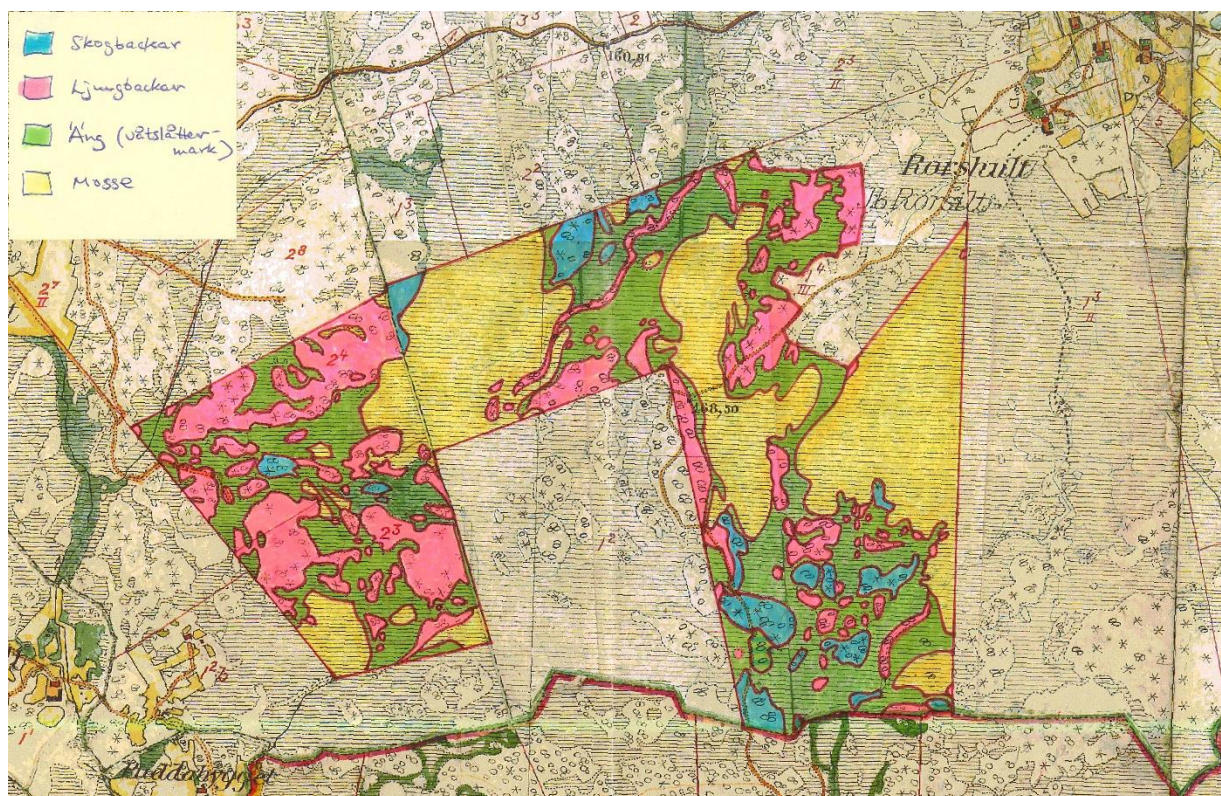
2.3 Historisk och nuvarande markanvändning

Reservatet var under århundraden en del av utmarkerna till byarna Gårdshult (den västra delen med Söderängarna) och Roshult (den östra delen med Getamossen, Mölleryggen och Hönekulla). Myren, skogen och heden var här föremål för allt det intensiva nyttjande som var brukligt under självhushållets tid som myrslåtter, skogs- och hedbete, betesbränning, svedjebruk, huggning för ved, stängsel och timmer, torvbrytning etc. Reservatet var en del av de så kallade Ryorna, de skoglösa trakter av ändlösa Ljunghedar och myrar som bredde ut sig längs Smålandsgränsen mellan Simlångsdalen och Knäred. Ljunghedarna sträckte sig även vidare långt in i Småland (Sunnerbo ryar). Reservatet tycks – liksom Ryorna i stort - ha varit mer eller mindre utan skog under åtminstone två hela sekel, 17- och 1800-talen. Enligt Kietell Classons berömda karta över Halland (Malmström 1939) var trakten nästintill skoglöst redan vid 1600-talets mitt. Före ryornas tid dominerade skogar av bok och ek i trakten. Dagens ringa förekomst av bok i reservatet och den rika förekomsten av bergesk kan tyda på att skogar med ek och tall var tongivande i reservatet under senmedeltiden.

Laga skifteshandlingarna för Gårdshult 1858 och Roshult 1872 avslöjar ett till största delen öppet landskap med kala våtmarker, ljunghed och steniga backar. Imponerande är inte minst de enorma arealer som fungerade som våtmarker, i princip motsvarande alla kärrytter eller bortemot hälften av den totala arealen myr (endast mossarna var undantagna). Myrslåttern hade i dessa myrrika trakter en omfattning som närmast påminner om norrländska förhållanden. De väldiga slåtterarealerna visar också hur betydelsefullt ängsbruket var vid denna tid. Alla dessa slåtterytter höstades inte varje år, men den regelbundet återkommande skötseln höll våtängar och mader öppna och välhävdade. Våtmarker karterades som äng och beskrivs som ”mader”, ”fly”, ”ängbacke”, ”mosslaggar”, ”äng” med mera. Namn som Ladubackarne och Ladukärret visar att ängalador fanns på flera platser, dessa var nödvändiga där avståndet var långt hem till byn. Slåttermarkernas utbredning framgår av karta figur 3.

Hur mycket träd eller gles skog som fanns kvar vid denna tid är något oklart. Men både ek och tall - senmedeltidens huvudträdsdrag - har sannolikt ”övervintrat” som enstaka träd i reservatet under ljunghedstiden, eken på myrholmar och tallen kanske framför allt i myrkanter och som martallar på mossarna. Aldern på de äldsta träden talar för detta. I Gårdshultshandlingarna redovisas från Söderängarna bara några små myrholmar som skogbevuxna (”skogväxt backe” och ”ljunghedskog växt”). Men därutöver har en stor del av de norra fastmarkerna namn som Norra respektive Södra Ekesbackar, Furupjucken, Rönnesbackarne, Sallsbackarne, vilket kan tyda på förekomst av sådan skog eller åtminstone närvaro av dessa trädsdrag vid denna tid. En alternativ och troligare tolkning är att namnen bara minner om tidigare förekomster på platsen. I Roshultshandlingarna från 1872 är en betydligt större andel av fastmarken redovisad som skog- eller trädbevuxen mark (”skogbackar”) och markerad på kartan med trädsymboler.

Övriga fastmarker i reservatsområdet redovisas som öppen mark: ”Ljunghedskog”, ”ljunghedskulle”, ”kulle”, ”backe” eller ”stenig ljunghedskog”. Man kan spekulera över skillnaden mellan de båda byarnas tillgång på skog. Var nyttjandetrycket hårdare

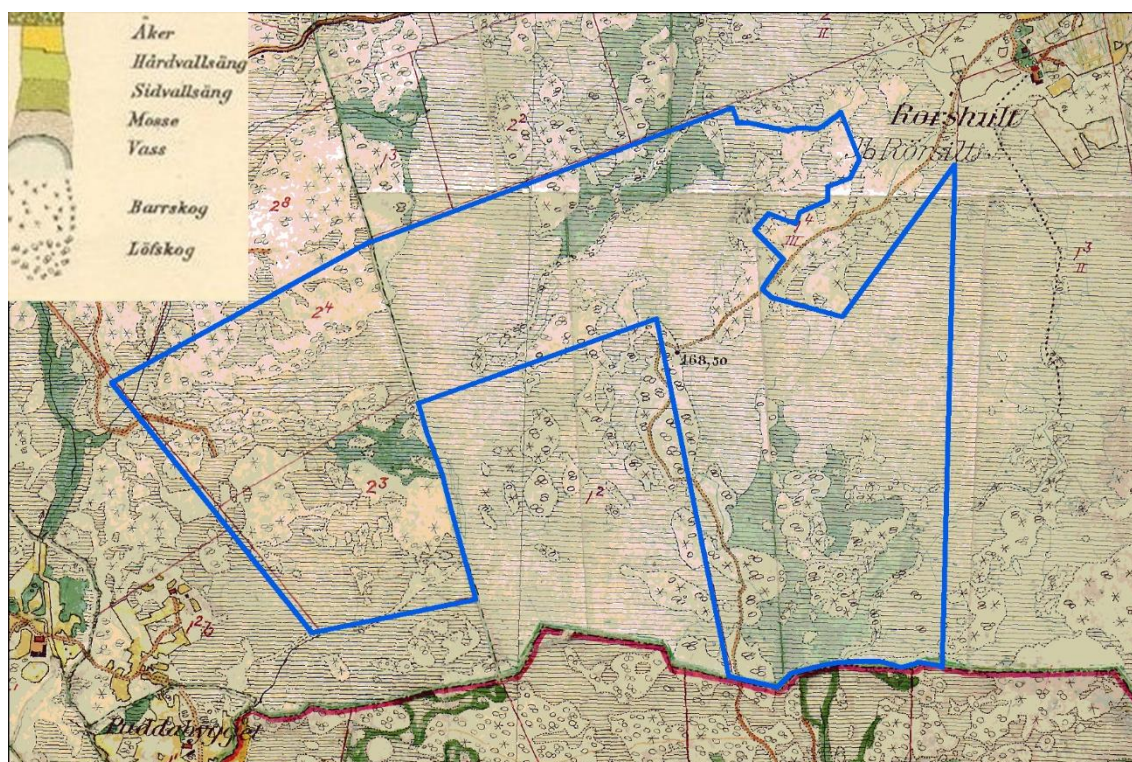
Figur 3. Roshult och Söderängarna vid tiden för laga skifte (Gårdshult 1858 och Roshult 1872). Av kartan framgår hur omfattande våtmarker var i dessa myrrika trakter, liksom hur tillbakaträngd skogen var. Ljunghedar och mossar utbredde sig över resterande delar. Kartan är en bearbetning av lagaskifteskartorna för de båda byarna. Häradsekonomiska kartan från 1920-talet är använd som underlag.

på Gårdshults utmarker eller hade trycket på skogen minskat mellan 1858 och 1872 med föryngring och ungskog som följd? Utbredningen av kalmark/ljunghed och skogbevuxen mark framgår av karta figur 3.

I Roshultshandlingarna finns en bilaga med rubriken Skogsdelning. Delägarna tilldelas där utöver sina nya lotter ett visst antal träd att avverka (listan avser hela Roshults by). De trädslag som tilldelas är 44 stycken fur och gran, 56 fur, 5 gran, 16 björk, 15 ek, 14 bok och därutöver 100 träd ospecificerat. Listan är intressant eftersom de tilldelade trädslagen troligtvis var de som hade störst spridning på Roshult. Man noterar särskilt att granen redan "hade anlant" till byn och att den förekom i sådan ålder och storlek att det fanns intresse för den som gagnvirke. Dessa granar i Roshult var en isolerad utpost en bra bit väster om de mer sammanhängande granförekomsterna. Drygt 30 år senare drogs i denna trakt gränsen för granens "uppträdande som bestånd eller i viktigare blandning med andra trädslag" en bit in i Småland (Hesselman och Schotte 1906) och utpostlokalen var helt

okänd av de båda författarna. Men utposten har haft betydelse för granens tidiga etablering i reservatets blandskogar (se nedan).

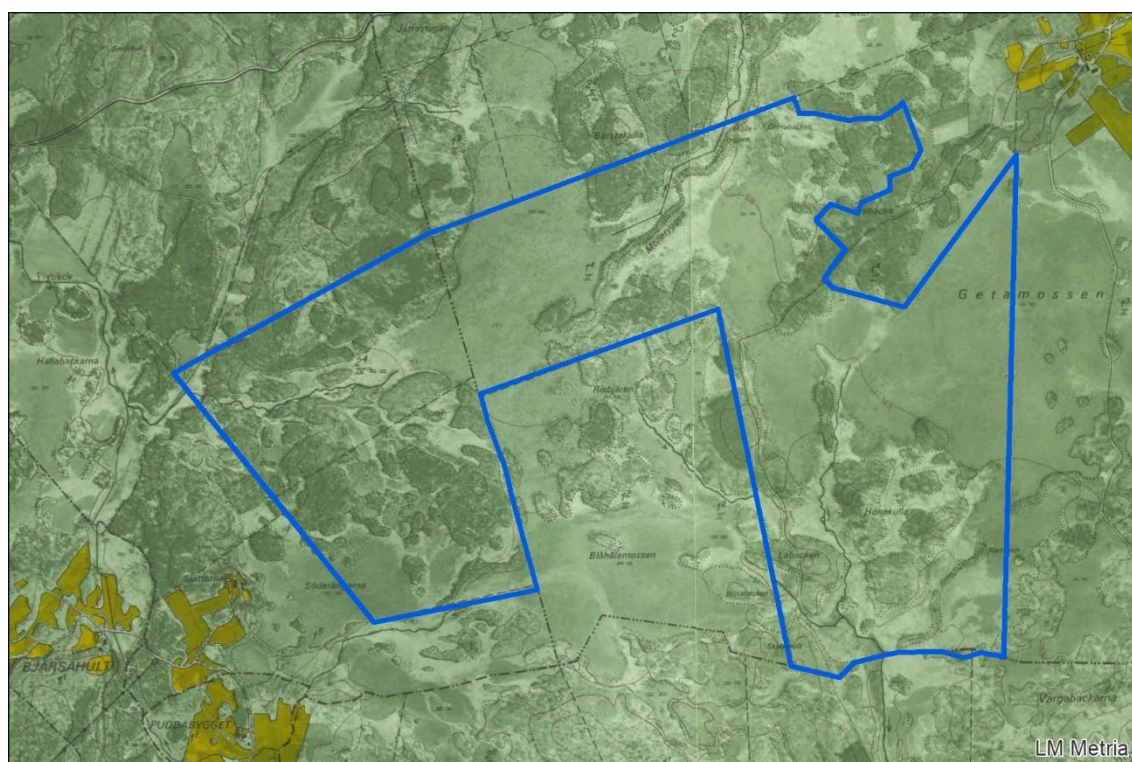
Hur landskapet såg ut för cirka 100 år sen ger häradskartan från 1919-25 en god inblick i (figur 4). Alla våtmarker var uppenbarligen ännu helt öppna utan trädvegetation. En omfattande myrslåtter bedrevs fortfarande, framför allt kring Hönekulla och Mölleryggen men också på Söderängarna, fast i betydligt mindre skala än tidigare. Slåttern bidrog verksamt till att hålla kärren öppna. Men skogen hade nu kommit tillbaka på fastmarkerna, till synes mest gles lövskog men också blandskog av löv och barr samt ren barrskog framför allt på Brebacka. Ljunghed och annan öppen mark fanns också inte minst på Söderängarna. Troligen betades utmarkerna ännu vilket bidrog till att bibehålla våtmarkerna öppna och skogen gles och rik på bärris och enbuskar. Våra dagars äldsta tallar och ekar var då medelålders och unga, därutöver kan vi bara gissa hur dåtidens löv- och blandskogar såg ut. Sannolikt var fastmarkerna inne i en första igenväxningsfas, som en följd av minskande betetryck och betesbränning med mera, vilket gynnade pionjärträslag som björk, asp och tall som nu hade börjat etablera sig på den öppna marken. Äldre asp förekommer idag ovanligt rikligt i reservatet, något som bör tyda på att det förekommit betesbränning eller vildbrand vid denna tid eller tidigare. En

Figur 4. Roshult och Söderängarna på häradskartan från 1920-talet. Här framgår det att alla våtmarker ännu var helt öppna utan trädvegetation. Tre områden vid Hönekulla, Mölleryggen och Söderängarna betecknas som sidvallsäng, ett äldre namn för våtmarker. På fastmarkerna fanns gles skog, mest lövskog men också blandskog med löv och barr. Ljunghed och annan öppen mark fanns också framför allt på Söderängarna.

nykomling var granen som ganska nyligen hade vandrat in från öster och där de första exemplaren etablerat sig genom naturlig förnyring. Dessa tidiga granar hittar vi nu här och var som gamla, grova och ståtliga risgranar. På vissa platser framför allt på Söderängarna tycks dessa granpionjärer ha etablerat sig på ännu öppen betesmark, de är nu ofta modergranar till omgivande medelålders granbestånd. Ett visst skogsbete pågick ännu på 1950-talet. Ulla Kandell som tillbringade sin barndoms somrar på Gårdshult kan berätta att två dragoxar då tidvis gick på sommarbete nere på Söderängarna som var utskifte till Gårdshult.

Stora delar av reservatsområdet har därefter lämnats relativt opåverkat av det moderna skogsbruket. Många löv- och blandskogar finns därför ännu kvar, för det mesta med en påtagligt orörd naturskogsprägel. Med början kring 1960 har dock en del naturskogar avverkats och återplanterats med gran. Den stora skogsbrand som 1960 härjade över Mästocka skjutfält öster om reservatet nådde även Roshults södra delar vid Hönekulla, och några granbestånd planterades där sedan skogen brunnit. Kvarstående tallar och björkar med brandljud vittnar om denna brand. Barken har trillat av och veden är blottad och i vissa fall även sotad. Skadan har sedan övervallats. Andra grankulturer anlades i Söderängarnas norra del och vid Mölleryggen. Vid Mölleryggen har en bäck (Svartabäcken) fördjupats och rätats ut, andra skogsdiken har grävts vid Hönekulla och norr om vägen mellan Brebacka och Mölleryggen. Några gränsdiken med ytterst svag

Figur 5. Roshult och Söderängarna på ekonomiska kartbladet från 1960-talet. Stora delar av myrlandskapet var fortfarande öppna och igenväxningen ännu blygsam.

påverkan finns också, men därutöver tycks det som att torvmarkerna lämnats i stort sett ostörda av dikning eller annan aktiv påverkan på den naturliga hydrologin. År 1991 bildades Gårdshults naturreservat med utskiftet Söderängarna som en fristående del av reservatet. Sen dess har inga skogliga åtgärder vidtagits på Söderängarna, bortsett från viss upparbetning och utforsling av granvindfällan efter stormen Gudrun 2005.

Under 1900-talet och framför allt under seklets senare hälft har stora delar av myrlandskapet vuxit igen med skog. Troligtvis har igenväxningen pågått ända sen utmarksbetet och våtmarksslåttern upphörde. Enligt Olaussons undersökning var mossarna på 1950-talet nästan uteslutande klädda med "Kahlmoosgesellschaften", med andra ord med kalmossevegetation. Olausson skriver vidare att "der Randwald oder die Parvifolion-Verbände der Randzone sind höchstens schwach angedeutet", dvs att randskogen i randzonen (mossekantskogen) bara var högst svagt antydd. Om förekomsten av martallar nämner Olausson bara att "einige Krüppelkiefern" finns på en mindre mosse öster om reservatet. Ekonomiska kartan från 1967 (figur 5) visar att igenväxningen påbörjats vid denna tid men att den ännu var i sin linda. Kartskisserna i Våtmarksinventeringen som gjordes under tidigt 1980-tal visar att igenväxningen fortsatt men också att många myravnitt som idag är helt trädklädda då ännu var mer eller mindre öppna. Efterhand har igenväxningen accelererat och idag breder yngre trädklädd myr ut sig över ansenliga arealer, både mossar och kärr är drabbade. Bara de blötaste kärren kring bäckdrag och de centrala mosspartierna är ännu förskonade. Samtidigt med igenväxningen av öppen myr har också skog på myrholmar och andra fastmarker vuxit igen och förtätats med yngre gran. Ett antal faktorer ligger bakom igenväxningen av myr och skog, framför allt atmosfäriskt nedfall med gödande verkan på vegetationen men också de överallt omgivande grankulturerna i skogslandskapet som fungerar som spridningskällor för granen.

2.4 Beskrivning av bevarandevärden

Biologiska, geologiska och hydrologiska bevarandevärden

Myrkomplexen kring Getamossen och Söderängarna rymmer till stora delar inom reservatets gränser. Våtmarkerna är i allt väsentligt hydrologiskt opåverkade och har högsta värdeklass i Våtmarksinventeringen. De flesta av regionens våtmarkstyper finns här i stora arealer. Värdefulla inslag är de stora öppna och sluttande mossarna med höljer och strängstrukturer, likaså fattigkärr och drag med stora mattor av myrlilja samt små inslag av fukthed. Vidare skogsmyrmosaikerna med "sydlig taiga" - äldre orörda blandskogar i mötet mellan ädellövskog och barrskog samt med riklig förekomst av gammal asp. Getamossens geologi, hydrologi och botanik är genom Eric Olaussons studie från 1957 ovanligt väldokumenterad, vilket ökar dess värde för fortsatta studier. Området finns också med i Naturvårdsverkets Myrskyddsplan där det ingår i *Tönnersjöheden* som med sina mer än 7000 hektar är länets största myrskyddsobjekt.

Fågellivet är rikt med många av de öppna myrviddernas, lövskogens och taigans arter. Bland häckande fåglar i området eller dess nära omgivning kan nämnas orre, tjäder, ljunpipare, grönbena, skogssnäppa, trana, grågås, duvhök, bivråk, pärluggla, sparvuggla, nattskärta, spillkråka, gröngöling, göktyta, mindre hackspett, nötkråka, törnskata, tofsmes, talltita och stjärtmes. Området utgör även jaktrevir och vinterkvarter för både kungsörn och havsörn. Många av fågelarterna t ex orre, ljunpipare, grönbena, kungsörn, jorduggla, nattskärta och törnskata gynnas av att våtmarkerna i landskapet aktivt hålls öppna genom röjning och bränning. Skogsstyrelsen har avgränsat ett större område som naturvärdesobjekt mellan Getamossen och Labacken och skriver att skogsmyrmosaikerna har ett stort värde för fågellivet. Vid nyckelbiotopsinventeringen i länets naturreservat avgränsades ett liknande naturvärdesobjekt i Söderängarna. dessutom konstaterades ekskogen med sitt aspinslag i Söderängarna vara nyckelbiotop.

Söderängarna ligger inom ett större område som ännu kring sekelskiftet 1900 hyste stora arealer ljunghed. En rest av dem hävdas än i dag och ligger alldeles i närheten, Tönnersjömålet. I reservatet finns en historia av ljunghedsskötsel och potentialen att återskapa denna värdefulla och hotade naturtyp är stor.

Del av reservatet Söderängarna ingår i nätverket Natura 2000 (SE0510089), se karta i kap 7.6. Från reservatet har 8 st naturtyper och 11 fågelarter som omfattas av art- och habitatdirektivet respektive fågeldirektivet, dessa är listade på sidan 4.

Totalt är 13 rödlistade och 24 regionalt intressanta arter noterade i eller alldeles i närheten av reservatet.

Kulturhistoriska värden

De naturliga blandskogarna är i stor utsträckning en produkt av det historiska markutnyttjandet med bland annat bete och bränning och därmed samtidigt "kulturskogar". På samma sätt bär kärr och mader ännu spår efter den långvariga myrslåttern. Stengärdsgårdar från laga skifte och tidigare finns på utmarken. Rester efter gamla ängalador finns också.

Landskapsbild och Friluftsliv

Naturreservatet har prägel av "vildmark" med orörd skog och myr, liksom ett av vägar obrutet landskap. Området är endast tillgängligt från vägen Torared-Esmared.

Prioriterade bevarandevärden

De opåverkade myrkomplexen och de ännu öppna och trädlösa myravsnitten, samt skogsmyrmosaikerna med gammal blandnaturskog.

2.5 Skötsel och biologisk mångfald

Myren – ljunpipare eller tjäder?

De öppna våtmarkerna har under lång tid minskat i areal, en generell utveckling för alla myrmarker i sydvästra Sverige. Igenväxningen förändrar flora och fauna vilket kan exemplifieras genom fågellivet. En rad arter var gynnade av öppenhet och hävd, till exempel orre, ljunpipare, grönbena, nattskärna och jorduggla. Gemensamt för dessa arter är att de idag är hårt trängda i landskapet och genom igenväxningen ersätts de efterhand av skogens arter. Det är därför angeläget att slå vakt om kvarvarande öppen myr och att genom aktiva åtgärder häva den pågående igenväxningen. Goda förutsättningar finns ännu för Getamossen (som för övrigt har sin mest öppna del strax öster om reservatet) och för mossen mellan Söderängarna och Mölleryggen.

Samtidigt har skogsmyrmosaikernas tidigare öppna våtmarker förvandlats till sumpskogar med tall och björk, vilket ökat mängden lämpligt habitat för tjäder och andra skogsfåglar. Uppenbarligen har varje århundrade gynnat sin mångfald. En klok strategi är därför att bevara och sköta ljunpiparens och orrens öppna artonhundredatalmyrar, men också tjäderns mer slutna tallsumpskogar från det sena nittonhundratalet.

Granen – ett tveeggat inslag i blandskogen

Granen är en sen invandrare, de äldsta ”spontana” granarna i reservatets blandskogar är troligen drygt 100 år gamla. Senare har gran planterats både i reservatet och i stor skala i dess omgivningar. Och granen är expansiv – i brist på naturliga störningar som brand och bete är reservatets tall-, löv- och blandskogar utsatta för igenväxning och förtätning med yngre gran. Igenväxningen hotar många gamla furor, ekar och aspar som tidigare stått fritt och solexponerat. En alltför kraftig graninväxt kan också hota bärriset i gläntor och gles skog. För att motverka den aggressiva granspridningen och förtätningen är det därför angeläget att yngre gran i stor utsträckning röjs undan i naturskogen. Inte desto mindre har granen numera hemorts rätt i reservatet. Ett mindre inslag av framför allt äldre gran och glest spridda smågranar är ett gynnsamt skydd för tjädern och även för andra fågelarter. Dessutom har några äldre granmonokulturer i skogsmyrmosaikerna sen många decennier lämnats helt orörda. Genom stormfällning och självgallring har bestånden uppnått en naturaliserad status.

Asp, ek och tall – nyckelarter i blandskogen

Mycket tyder på att bergekskogar tillsammans med tall dominerade här före ryornas tid och är därmed reservatets mest ”naturliga” skogstyp. Eken finns nu mest som viktigt inslag i blandskogen medan de rena ekbestånden reducerats kraftigt. Även aspen frodas i blandskogen och för hackspettarna och deras följeslagare som hålbbyggare – pärluggla, sparvuggla, skogsduva med flera – är aspen en nyckelart. Men ingen ny aspföryngring kan komma upp på grund av viltbetet och brist på bränder. Detsamma gäller eken, ytterst få ekplantor undgår att betas bort av det vilda. Aktiva stödåtgärder är därför nödvändiga om inte aspen ska försvinna då de gamla asparna dukar under för ålder, röta och stormfällning. Åtgärder behövs också för att föryngra eken och utöka arealen ekskog. Tallskogen är nödvändig för områdets goda tjäderstam och för rovfåglar är de gamla

tallarna viktiga som boträd. Tallen föryngrar sig på torvmarkerna men knappast alls i den slutna skogen på fastmarkerna. Men med stödåtgärder för att föryngra asp och ek så gynnas även naturlig tallforyngring.

Bränning, bete och slätter

Reservatets skogar och våtmarker har en lång historia av mänsklig påverkan genom utmarksbete och betesbränning, sannolikt även av vildbränder. Även om betet har upphört sen länge så ger brand och bränning, utöver att gynna bete, många andra gynnsamma effekter på skogen och den biologiska mångfalden. Elden håller efter granen och skapar öppnare förhållanden, gynnar bärriset, skapar död ved och brandskadade träd samt skapar nya förutsättningar för brandgynnade och brandberoende djur och växter. För att få upp ny aspforyngring som ersättning för de allt äldre asparna är bränning nödvändig. Naturvårdsbränning har också positiva effekter på den öppna myren genom att bränna bort martallar och lågvuxen björk, vilket gynnar ljunpiparen och andra arter.

Ett återupptaget utmarksbete är kanske inte aktuellt eller genomförbart för närvarande. Men utan tvekan skulle ett extensivt bete med nöt och häst tillföra extra ”nygamla” naturvärden, inte minst genom att bidra till att hålla blandskogen gles och öppen. Om ekonomin i framtiden tillåter så bör man därför absolut överväga att återinföra utmarksbete i reservatet.

Ljunghed kan också omskapas utan betesdrift genom en kombination av bränning, röjning och återkommande markstörning. Detta bör ske i samband med avveckling av grankultur i någon del av reservatet.

Även återupptagen våtmarksslätter i begränsad omfattning vore av stort intresse. Lämpligen i någon madäng där slätter bedrivits in på 1900-talet och där slättergynnade våtmarksarter ännu lever kvar.

2.6 Referenser

Artportalen. www.artportalen.se

Bengtsson, E. 1995. Historiskt kartöverlägg. Kulturmiljöenheten, Länsstyrelsen i Hallands län.

Bengtsson, S. 1996. Naturvårdsprogram för Hallands län. Del 3 Halmstads kommun södra delen. Information från Länsstyrelsen. Remissutgåva.

Bengtsson, S., Larsson, K. och Mathiasson, M. 2019. Mästocka – Inventering och skötselplan för naturvården. Länsstyrelsen i Hallands län. Meddelande 2019:19.

Ekonomiska kartan från 1967.

Bevarandeplan www.lansstyrelsen.se Natura 2000, Söderängarna – SE 0510089.

Erlandsson, J. 2001. Områden av riksintresse för naturvård i Hallands län. Länsstyrelsen Halland. Meddelande 2001:20.

Forslund, M. och Rundlöf, S. 1984. Inventering av våtmarker i Hallands län. Länsstyrelsen i Hallands län. Meddelande 1985:1.

Fritz, Ö. 1996. Inventering av skogliga nyckelbiotoper inom naturskyddade områden i Hallands län 1995. Del 1. Södra länsdelen. Länsstyrelsen i Hallands län, Meddelande 1996:10

Hesselman, H. och Schotte, G. 1906. Granen vid sin sydvästgräns i Sverige. Meddelanden från Statens skogsförsöksanstalt.

Häradsekonomiska kartan över Halland från 1919-25.

Lantmäterimyndighetens arkiv: Laga skifte för Gårdshult 1858, akt nr 13-TÖN-29.
Laga skifte för Roshult 1872, akt nr 13-TÖN-37.

Larsson, K. och Simonsson, G. 2003. Den halländska skogen – människa och mångfald. En underlagsrapport till en regional strategi för skogsskydd. Länsstyrelsen i Halland, Halmstad. Meddelande 2003:7. 74 s.

Larsson, K. och Stenström, J. 2021. Naturvårdsverket. Åtgärdsprogram för ljunghed 2021-2025. Remissversion.

Länsstyrelsens beslut om bildande av naturreservatet Gårdshult den 22 november 1991.

Malmström, C. 1939. Hallands skogar under de senaste 300 åren. Meddelande från Statens skogsförsöksanstalt 31.

Naturvårdsverket 2007. Myrskyddsplan för Sverige. Rapport 5670 Götaland.

Olausson, E. 1957. Das Moor Roshultsmyren. Lunds universitets årsskrift. Bd 53. Nr 12.

Rydin, H., Sjörs, H. och Löfroth, M. 1999. Mires. I: Rydin, H. m. fl. (red), Swedish plant geography, sid. 91-112. Acta phytogeographica suecica 84. Edidit Svenska växtgeografiska sällskapet.

Skogsstyrelsen. www.skogsstyrelsen.se/skogens-parlor

3. Skötsel av området

3.1 Generella riktlinjer

Sammanfattning

Reservatet ska övergripande skötas enligt de principer som anges i kapitel 1 Syftet med säkerställande och skötsel. Några skötselprinciper av generell betydelse kommenteras nedan.

Samråd

Årliga samråd ska ske mellan förvaltaren (Västkoststiftelsen) och Länsstyrelsen med genomgång av utförd skötsel samt planering inför nästa års skötsel.

Skötsel och restaurering av myrvegetationen

I skötselområde 1 är målet att mossar och kärr ska hållas öppna genom röjning och avverkning av träd- och buskvegetation. Restaureringen inriktas på träd i kantzoner och buskar ute på myrplanet som vuxit upp under de senaste cirka 50 åren. För att uppnå syftet att skapa öppenhet av den grad som krävs för att återskapa ljungpiparens biotop, måste röjningen genomföras så noggrant att inga lågvuxna träd eller buskpartier lämnas kvar, förutom någon enstaka krum martall med säreget utseende eller motsvarande. Förslagsvis genomförs röjningen i två steg. Först röjs all klen vegetation, upp till cirka 5 centimeter i brösthöjd. Röjningen utförs så att buskar/träd kapas i flera snitt uppifrån och ner och avslutas med att riset trampas ner i myrvegetationen. På så vis behöver ingen ihopsamling ske av detta klena material. Sedan röjs träd och buskar grövre än 5 centimeter i brösthöjd. Allt material inklusive stammar och grenar samlas ihop i högar och körs ut från myren. Materialet kan flisas, eldas upp eller lämnas som faunadepå, men inte på eller i direkt anslutning till myren. Riseldning på torvmark kan ge upphov till glöder som startar brand flera månader efter avslutad eldning. Undvik stora faunadepåer som läcker näringsämnen tillbaka ut till myrens kantzoner.

Igenväxningen av övrig myrvegetation i och omkring skogsmyrmosaikerna (skötselområde 2) bör följas upp för att utröna eventuellt behov av restaurering i framtiden.

Granavveckling i skog och myr

Spontan igenväxning med gran pågår över hela reservatet. All ung gran röjs återkommande i hela reservatet.

I skötselområdena 2 och 3 selektivhuggs och ringbarkas medelålders granar successivt så att områdena till slut blir nästan granfria. Ett inslag av äldre gran av typ risgran eller solitär kjolgran sparas i blandskogarna liksom ett fåtal unga och medelålders granar för framtiden. Där graninslaget är större sparas fler av de äldre granarna, i grandominerade naturbestånd sparas alla äldre granar (skötselområde 3). Undantag från avvecklingen är några äldre orörda granbestånd främst på Söderängarna (skötselområde 4). I det skötselområdet inriktas skötseln mot granröjning och friställning av tall och löv där

sådana finns. Det ska hela tiden finnas ett litet inslag av granar i olika åldrar så att det finns äldre granar, gärna sk kjolgranar.

Ringbarkning och selektivhuggning av gran ska prioriteras där granen står och tränger tall och lövträd, därefter utförs åtgärderna återkommande över en 10-15-årsperiod.

Ringbarkning är att föredra eftersom området får ett kontinuerligt tillskott på död ved samt mängden ris blir mindre. Om det uppstår större volymer av granris från fällda granar som är ogynnsamt för bärriset kan det samlas ihop och antingen brännas eller flisas.

Fällda granar kan tas ut ur området, i svårtillgängligare delar kan utkörning med häst vara ett alternativ.

Grankulturer

Grankulturena ska avvecklas så snart som möjligt för att ersättas med självföryngrad skog (skötselområde 6) eller med planterad ek eller av kultursådd asp (skötselområde 7). Några granbestånd med ekinslag ska avvecklas successivt (skötselområde 8). Allt inslag av tall och löv kvarlämnas. Undantag från avvecklingen är några äldre orörda granbestånd främst på Söderängarna (skötselområde 4). Granbeståndet i (skötselområde 9) avverkas för att möjliggöra en restaurering till ljunghed. Gran från avverkningarna i skötselområde 6-9 kan tas ut ur området.

Avverkning ska ske när lämpliga markförhållanden råder, såsom tjälad eller torr mark. Maskiner med lågt marktryck ska användas så att marken skonas och markskador inte uppstår. Kärrstråk, bäckar, sumpskog och andra blöta partier ska lämnas oskadade. Där körning över sådan våtmark trots allt inte kan undvikas ska körstråket förärbettas genom risning eller liknande åtgärd för att minimera skadorna. Utkörning med häst bör övervägas där markskador kan förväntas.

Ekplantering

Ek ska planteras på några hyggen efter att granen slutavverkats (skötselområde 7). Plantmaterialet ska vara bergesk av den typ som förekommer i Hallands skogsbygder. Större planterade hyggen måste förses med vilthägn till skydd mot viltbetet, minihägn kring plantorna kan användas i mindre planteringar. Plantering med ek kan gärna kombineras med insådd av asp.

Aspsådd, aspplantering

Aktiv insådd av asp (kultursådd) ska ske på några hyggen (skötselområde 7). För att aspfröna ska kunna gro måste hygget brännas omedelbart efter slutavverkning. Sådden bör ske i ytor och fläckar där branden varit effektiv. Ett alternativ till sådden kan vara plantering. Hygget hägnas efter sådden. Sådd med asp kan med fördel kombineras med ekplantering.

Lövröjning

Röjning (utglesning) av björk bör ske på planterade och självföryngrade hyggen med tät björkföryngring (skötselområde 6 och 7).

Naturvårdsbränning

Förutom hyggesbränning inför aspsådd (skötselområde 7) kan blandskogarna någon gång brännas på vårkanten (motsvarande betesbränning) eller vid annan lämplig årstid och väderlek (skötselområde 2-4). Behovet av granröjning kan på så sätt nedbringas väsentligt, kanske kan även föryngring av asp och ek stimuleras. Samtidigt som naturvårdsnyttan blir betydligt större. Även den öppna myren och tallmossarna bör någon gång brännas av (skötselområde 1). En restaureringsbränning i skötselområde 9 efter att granplanteringen tagits ned är ett bra sätt att stimulera groningen av ljungen. Området bränns sedan om möjligt återkommande. Inför bränningar i detta skötselområde bör brandgator anläggas och en eller flera sk branddammar anläggas på lämpligt ställe.

Spontana bränder

Om skog och myr börjar brinna i reservatet ska det tillåtas att brinna så länge som branden inte hotar angränsande skog och mark utanför reservatet. Eventuell släckning bör, om möjligt, inriktas mot reservatets ytterkanter och mot naturliga avgränsningar. All eventuell brandbekämpning ska ske med så skonsamma metoder som möjligt och med största hänsyn till mark, vegetation och vatten.

Restaurering av hydrologin

Hydrologin bör återställas till naturliga förhållanden där detta är möjligt utan att omgivande marker utanför reservatet påverkas negativt. Svartabäcken mellan Borstakulla och Mölleryggen är fördjupad och kanaliserad ända fram till reservatsgränsen i norr, några tilloppsdiken finns också, vilket har medverkat till en kraftig igenväxning av den omgivande myren. En restaurering av detta dike bedöms endast få en påverkansyta inom reservatet. Öster om Mölleryggen finns ett dike som mestadels avvattnar lokalt och kan med fördel läggas igen och pluggas norrut till ca 20 m söder om fastighetsgränsen. Inte heller denna åtgärd bedöms påverka områden utanför naturreservatet.

Vid Hönekulla finns också ett system av äldre diken. Dessa bör läggas igen eller proppas för att återställa hydrologin i området. Dikena avvattnar lokalt och ligger i områden som växer igen. Igenläggningen eller dikesproppar kommer återskapa delar av mossens hydrologi och stoppa nedbrytningen av torv. Åtgärderna kan resultera i högre vattenstånd som i sin tur kan påverka växter och träd vilket kan leda till död ved, stående och liggande, och öka torvbildningen. Åtgärden bedöms inte påverka grannar. Det finns ytterligare ett dike som ligger i södra delen och som inte undersökts närmre och bör restaureras även det. Träd och massor (jord, torv m m) belägna i anslutning till diken som ska läggas igen, får användas till dämmen och som fyllnadsmaterial för att lägga igen diken.

Återställning av dikena bör föregås av en dragning i den interna vattengruppen på Länsstyrelsen där det bedöms om projektet ska miljöprövas.

Våtmarksslätter

Om så är möjligt bör slätter bedrivas i lämplig våtmark (skötselområde 10).

Främmande arter

Om främmande arter upptäcks i reservatet, bör de bekämpas om de riskerar att påverka de naturvärden som reservatet avser att bevara. Bekämpning ska dock endast ske om det finns förutsättning att med rimlig ekonomisk insats begränsa artens förekomst i reservatet. Bekämpning kan även ske om det finns nationellt intresse av att bekämpa arten, under förutsättning att det inte motverkar reservatets syfte.

Utsättning av arter

Nationellt hotade arter som är knutna till reservatets naturtyper, där utsättningar krävs för att stärka artens möjlighet till långsiktig överlevnad i länet, kan sättas ut i området under förutsättning att det inte motverkar reservatets syfte.

3.2 Skötselområden

Reservatet är indelat i 10 skötselområden redovisade på skötselkarta 1, se kap 7.2. Skötselområden benämns med först skötselåtgärd och sedan målnaturtyp

1. *Röjning – ÖPPEN MYR*
2. *Röjning gran, selektivhuggning – BLAND- OCH SUMPSKOG, ÖPPEN MYR*
3. *Röjning gran, selektivhuggning – BLANDSKOG*
4. *Röjning gran – BLANDSKOG*
5. *Selektivhuggning, röjning – EKSKOG*
6. *Avverkning, röjning – BLANDSKOG*
7. *Avverkning, plantering, sådd, röjning – BLANDSKOG*
8. *Frihuggning, gallring, avverkning – EKSKOG*
9. *Avverkning, slåtter, bränning – LJUNGHED*
10. *Slåtter – ÖPPEN VÅTMARK*

SKÖTSELOMRÅDE 1: RÖJNING – ÖPPEN MYR

Areal: 68 hektar

Avdelningar: 31, 37, 44, 77

Beskrivning:

Reservatets ännu öppna myrar samt myrar i ett yngre igenväxningsskede. Getamossen är den största mossen, men bara dess västra del rymms inom reservatet. En annan stor och mäktig mosse breder ut sig väster om Mölleryggen. Bägge mossarna är tydligt sluttande med strängstrukturer i form av väl utbildade parallellorienterade hölJOR. Typiska kärlväxter är framför allt tuvdun, tuvsäv/hedsäv, pors, klockljung, lJung och vitag. Även kärren i reservatet är mer eller mindre sluttande och botaniskt sett är de av typen fattigkärr. Vackra bäckdråg med öppen kärrvegetation finns både norr och söder om Hönekulla samt i den norra delen av Söderängarna. Karaktärsväxter i fattigkärren är myrlilja, klockljung, blååtäl, pors, tuvsäv/hedsäv, ängsull, flaskstarr och vattenklöver. I myren finns igenväxning med tall och björk framför allt i kantzonerna men också mer lågvuxna martallar och björkar ute på myrplanet.

Mål:

”Ljungpiparbiotop”: Öppna mossar och kärr utan trädvegetation.

Åtgärder:

- Røjning och avverkning av träd och buskar, se *Skötsel och restaurering av myrvegetationen* kap 3.1.
- Naturvårdsbränning.

Vy över Getamossen.

SKÖTSELOMRÅDE 2: RÖJNING GRAN, SELEKTIVHUGGNING – BLANDSKOG, SUMPSKOG, ÖPPEN MYR

Areal: 140 hektar

Avdelningar: 1-4, 7, 9, 11, 16, 18-22, 27, 28, 30, 34-36, 38, 41-43, 46, 47, 50-52, 54, 56, 58-67, 72, 73-76, 78-82, 86, 87, 90, 91, 93, 96, 97, 99

Beskrivning:

Skogsmyrmosaiker bestående av fastmarksöar bevuxna med gles olikåldrig blandskog och tallskog, mellan öarna finns öppna våtmarker samt sumpskogar. I blandskogen växer tall, bergek, asp, björk och gran med inslag av bok, rönn och en. Aspen är ofta det dominerande trädslaget. På öarna finns gamla träd som är 100-200 år, framför allt tall men också ek medan asp och björk liksom de äldsta granarna är något yngre. Kvarstående levande och döda enar liksom gamla vidkroniga träd minner om ett öppnare landskap. Bitvis finns ganska gott om högstubbar och lågor av tall, björk, asp och gran. Fältskiktet domineras av blåbärris tillsammans med lingon och blåtåtel. Mestadels igenväxning med yngre och medelålders gran, äldre grova risgranar förekommer ibland rikligt. Sumpskogarna består av yngre till medelålders successioner av tall med björkinslag på mossmark och av yngre björk på kärrmark. På gammal fukthet med blåtåtel växer gles savannartad äldre tallskog, som en övergång mellan torv- och fastmarker. Övriga våtmarker är mestadels fattigkärr, ännu öppna eller i en begynnande igenväxningsfas. En större mosse finns norr om Brebackavägen, mossen är under kraftig igenväxning med yngre tall.

Mål:

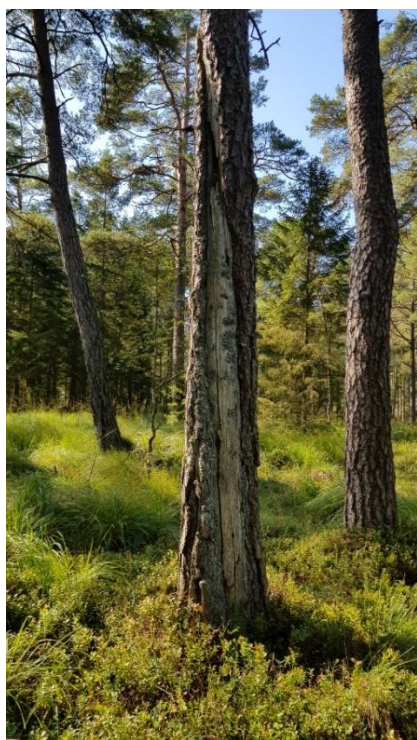
”Tjäderbiotop”: Olikåldrig gles och luckig blandskog med tall, ek, asp, björk, bok, rönn och en samt rikligt med bärris. Sumpskogar med tall och björk, öppna och halvöppna fattigkärr. Mossar och kärr under igenväxning med tall och björk. I området finns även spridda äldre grova risgranar samt enstaka yngre ersättare för framtiden. Annars ska bestånden vara i princip helt fria från granföryngring och medelålders gran. Rikligt med grov död ved av både barr och löv, hålträd i asp, björk och tall.

Åtgärder:

- Återkommande röjning av gran.
- Återkommande selektivhuggning och ringbarkning av medelålders gran, endast ett fåtal lämnas kvar som framtida ersättare för de äldre grova risgranarna. Beträffande avverkningsmetoder, se *Granavveckling i skog och myr* i kap 3.1
- Naturvårdsbränning någon enstaka gång helst på vårkanten (motsvarande betesbränning) eller vid annan lämplig årstid och väderlek.
- Restaurering av hydrologin, bla genom igenläggning av diken, se *Restaurering av hydrologin*, kap 3.1.
- Igenväxningen av fattigkärr och mossar bör följas upp för att utröna eventuellt behov av restaurering i framtiden.

Fuktig blandskog.

Gammal tall på bärrismatta

SKÖTSELOMRÅDE 3: RÖJNING GRAN, SELEKTIVHUGGNING – BLANDSKOG

Areal: 8 hektar

Avdelningar: 5, 8, 23, 24, 26, 29, 39, 83, 94

Beskrivning:

Blandskogar som skiljer sig från skötselområde 2 genom att bestånden domineras av medelålders och äldre självsådd gran tillsammans med enstaka eller spridda gamla modergranar. Varierande inslag av gammal tall, asp, ek, björk och ibland bok. Här finns många grova granar i de för övrigt olikåldriga bestånden.

Mål:

”Tjäderbiotop”. Grandominansen fasas successivt ut. På kort och medellång sikt olikåldrig gles och luckig grandominerad blandskog med varierande inslag av tall och löv. Successivt allt större inslag av lövträd samt grov död granved. På lång sikt domineras blandskogen av lövträd och kvarstående gammal tall tillsammans med ett graninslag som i skötselområde 2.

Åtgärder:

- Brunnar skapas kring lövträd och gammal tall genom selektivhuggning och ringbarkning av yngre och medelålders gran. Beträffande avverkningsmetoder, se *Granavveckling i skog och myr* i kap 3.1.
- Återkommande röjning av gran.
- Naturvårdsbränning.

SKÖTSELOMRÅDE 4: RÖJNING GRAN – BLANDSKOG

Areal: 6 hektar

Avdelningar: 6, 14, 25, 33, 40, 95

Beskrivning:

Medelålders till äldre granbestånd på Söderängarna samt ett mindre bestånd på Hönekulla. Beståndshistoriken är något oklar men några helt homogena bestånd är sannolikt planterade. Hönekullabeståndet t ex är en plantering. I andra liknande granbestånd finns även spridda gamla grova risgranar liksom ibland inslag av gammal tall, asp, ek, björk och bok, dessa bestånd kan vara antingen självsådda eller underplanterade med gran. Granbestånden är sen länge orörda med mycket granlågor och döda torrgranar. Flera stora stormluckor finns efter stormarna Gudrun och Per med mängder av grova granlågor och stora stående döda granar som dukat under av uttorkning och barkborrar. Under senare år har alltfler granar dukat under för granbarkborren och stora delar av bestånden är nu helt döda.

Mål:

”Tjäderbiotop”. Granbestånd i ”sammanbrott” dominerar på kort och medellång sikt tillsammans med naturlig lövföryngring och eventuell tallföryngring. Grandominansen fasas successivt ut i takt med att granar stormfälls eller dör på rot. På lång sikt domineras blandskogen av lövträd och kvarstående gammal tall tillsammans med ett graninslag som i skötselområde 2.

Åtgärder:

- Återkommande röjning av gran.
- Där det finns lövträd och gammal tall skapas brunnar kring dessa genom ringbarkning och selektivhuggning av medelålders gran.
- Naturvårdsbränning.

Granbestånd med lågor i olika faser.

SKÖTSELOMRÅDE 5: SELEKTIVHUGGNING, RÖJNING – EKSKOG

Areal: 4 hektar

Avdelningar: 32, 71

Beskrivning:

Två områden med olikåldrig lågvuxen, gles och bitvis luckig ekskog. Många gamla ekar. Inslag av asp, björk, bok och gammal tall, igenväxning med gran. Fältskikt med bärris. Enstaka högstubbar av asp och tall. Förekomst av fällmossa, mussellav, vinfläck och rostfläck i nyckelbiotopen (avd 32).

Mål:

Gammal gles ekskog med inslag av asp, tall, björk och bok, fältskikt med bärris. Efterhand som skogen åldras uppstår alltfler typiska naturskogselement såsom hålträd och grov död ved, stående och liggande.

Åtgärder:

- Utgallring och plockhuggning av yngre och medelålders gran.
- Återkommande röjning av gran.
- Naturvårdsbränning någon enstaka gång helst på vårkanten (motsvarande betesbränning) eller vid annan lämplig årstid och väderlek.

Ekskog med inväxt av gran

SKÖTSELOMRÅDE 6: AVVERKNING, RÖJNING – BLANDSKOG

Areal: 8 hektar

Avdelningar: 12, 13, 15, 17, 45, 55, 57, 69, 70, 84, 85, 88, 98, 100

Beskrivning:

Grankulturer och hyggen. Varierande inslag av tall och löv, ibland även gamla självsådda risgranar.

Mål:

Gles blandskog med tall och löv. Där gamla risgranar finns i kantzoner sparas en del av dessa granar. På sikt "tjäderbiotop" som skötselområde 2.

Åtgärder:

- Granbestånden kalavverkas. Avd 55, 57 och 98 bör prioriteras så att den hydrologiska restaureringen kan komma igång.
- Efter avverkning hägnas två delområden (avd 84 och 85) tillsammans med delområde (avd 92) som tillhör skötselområde 7.
- Naturlig föryngring med tall och löv.
- Återkommande röjning av gran.

SKÖTSELOMRÅDE 7: AVVERKNING, PLANTERING, SÅDD, RÖJNING – BLANDSKOG

Areal: 8 hektar

Avdelningar: 10, 48, 49, 53, 92

Beskrivning:

Grankulturer. Varierande inslag av tall och löv, ibland även gamla självsådda risgranar.

Mål:

Gles blandskog med bergesk, asp, tall och övrigt löv. Där gamla risgranar finns i kantzoner sparas en del av dessa granar. På sikt "tjäderbiotop" som skötselområde 2.

Åtgärder:

- Granbestånden kalavverkas.
- Fläckvis hyggesbränning snarast efter avverkning. Sådd med aspfrön i de brända ytorna. Sådden bör särskilt ske i ytor och fläckar där elden gått på djupet och blottat mineraljorden. Alternativt plantering med asp. Området hägnas efter sådden.
- Gles, ojämn och luckig plantering med bergesk. Området hägnas.
- Efter avverkning hägnas delområde (avd 92) tillsammans med två delområden (avd 84 och 85) som tillhör skötselområde 6.

- Ek- och aspkulturerna kan med fördel kombineras i ett mosaikartat mönster.
- Naturlig föryngring med löv och tall mellan ek- och asplantorna.
- Återkommande röjning av gran och björk för att gynna ek- och asplantorna.

SKÖTSELOMRÅDE 8: FRIHUGGNING, GALLRING, AVVERKNING – EKSKOG

Areal: 3 hektar

Avdelningar: 89

Beskrivning:

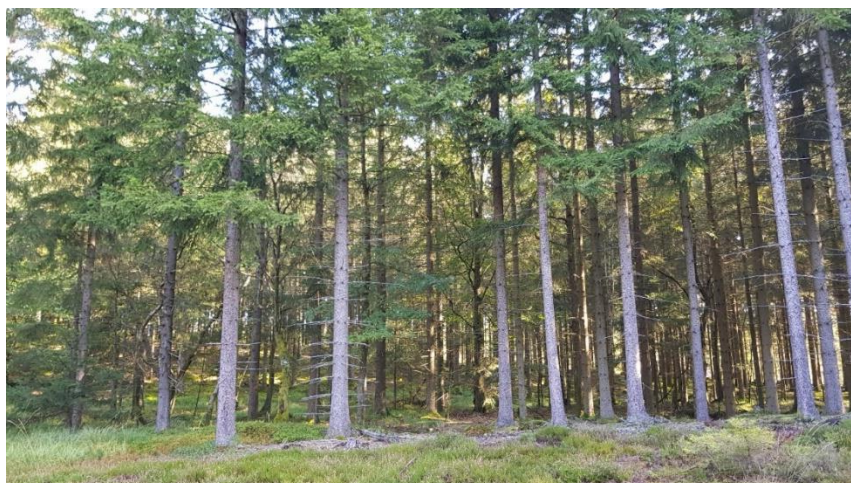
Labacken. 50-årig grankultur med cirka 10% ek. Ekinslaget finns som spridda träd och grupper i beståndet och står kvar sedan en stor brand. Ekarna är grövre än granarna och betydligt äldre. Flertalet har ännu någorlunda välbevarade kronor, andra är hårt klämda av granen. Några bokar finns också. Fältskikt saknas.

Mål:

På kort sikt frihuggna ekar som omges av grankultur under avveckling. På längre sikt gammal välskiktad ekskog omgiven av yngre löv och tall samt med fältskikt av bärris. De gamla ekarna och ekgrupperna står fria från inväxande föryngring.

Åtgärder:

- Försiktig brunnshuggning kring ekar och ekgrupper. Samtidigt lätt gallring i det omgivande granbeståndet. Allt löv och tall sparas.
- Brunnarna utvidgas efter 5-10 år, eventuell utglesning av granen i beståndet.
- Granbeståndet avvecklas efter cirka 15 år.
- Naturlig föryngring med löv och tall.
- Återkommande röjning av gran.

Granplantering med ett litet inslag av ek.

SKÖTSELOMRÅDE 9: AVVERKNING, SLÅTTER, BRÄNNING – ÖPPEN MARK

Areal: 3 hektar

Avdelningar: 102, 103, 104, 105

Beskrivning:

Grankultur och hygge.

Mål:

Öppen artrik ljunghed.

Åtgärder:

- Granbestånden kalavverkas. Stubbarna görs låga alternativt fräses bort. Ris samlas ihop och läggs i högar som bränns alternativt förs bort.
- Flera fläckvisa markstörningar så att mineraljord blottas.
- Återkommande bränningar alternativt grovslåtter.
- Om möjligt betesdrift.

SKÖTSELOMRÅDE 10: SLÅTTER – ÖPPEN VÅTMARK

Areal: 5 hektar

Avdelning: 101

Beskrivning:

Gamla f d slåttermarker söder om Labacken. Bäckdråg omgivet av öppna kärr med blååtåtel, ängsull, myrlilja, flaskstarr med mera. Kärren är helt öppna utan träd- och buskvegetation, förutom smala kantzoner med björk och tall. I lagaskifteshandlingarna beskrivs ängarna bland annat som ”Gamla la ängen”, ”Ekebacka mossslupen mad” och ”fly äng”.

Mål:

Öppen artrik våtslåttermark helt utan träd och buskar. Vegetationen ska präglas av slåttergynnade örter, gräs och halvgräs med ett successivt minskande inslag av igenväxningsarter som till exempel blååtåtel, pors och bindvide.

Åtgärder:

- I kantzoner röjning av buskar och små träd, särskilt mot skötselområde 9.
- Eventuellt tuvfräsning innan första slåtter.

- Till en början årlig slåtter med slåtterbalk. Hur ofta våtmarken behöver slås får framtiden utvisa. Höet avlägsnas efter slåttern och kan läggas på lämpligt ställe i kanten på skötselområde 10.
- Uppföljning av slåttens effekter på vegetationen. Sannolikt kan senare ett längre slåtterintervall tillämpas.

Vy från Labacken över kärret

4. Friluftsliv och turism

4.1 Syfte

Syftet ska vara att erbjuda besökare naturupplevelser med vildmarkskänsla i ett område som utmärks av tystnad, stillhet och ostördhet. Området ska vara tillgängligt på ett sätt som inte äventyrar naturvärdena. Besökarna ska kunna vandra omkring och uppleva reservatet enligt allemansrättens principer. Syftet ska också vara att informera om myr och skog samt om de insatser som sker för att bevara naturvärdena.

4.2 Anläggningar

Idag finns inga särskilda anordningar för friluftslivet i området. För att bevara området i sitt nuvarande tillstånd med få störningar på fågelliv och övrig fauna ska inga vandringsleder anläggas.

Mål:

Friluftsliv och rekreation grundat på allemansrätten ska kunna bedrivas. Det ska vara lätt att hitta till reservatet från bilväg.

Åtgärder

- En parkeringsplats bör anordnas, åtminstone i närheten av naturreservatet. Ett alternativ kunde vara att använda parkeringsplatsen vid Gårdshults naturreservat.
- Informationsskylt sätts upp, se karta i kap 7.7 samt eventuellt vid parkeringsplatsen vid Gårdshults naturreservat, se ovan. Tavlan ska underhållas vid behov.
- Ordna vägvisningsskyltning till reservatet.

5. Tillsyn, dokumentation och uppföljning

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Länsstyrelsen ansvarar för regelbunden tillsyn av reservatet.

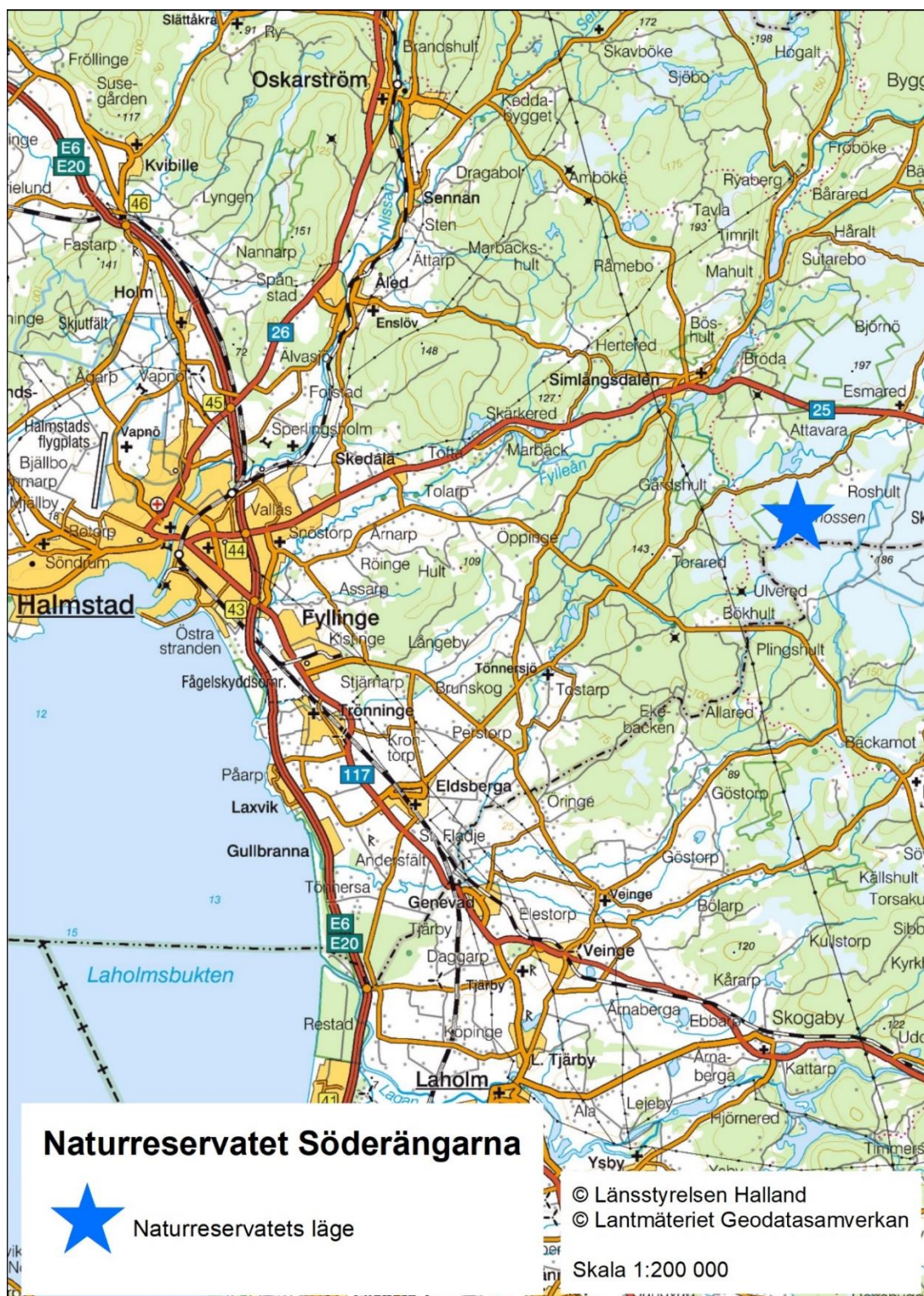
6. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var (Skötsel- område)	Vem	Prioritet	Finansiering
Röjning och avverkning av träd och buskar	Inom 10 år	1	Västkuststiftelsen	1	Vårdanslaget
Röjning av gran	Inom 5-10 år, därefter återkommande vid behov	Hela området	Västkuststiftelsen	1	Vårdanslaget
Selektivhuggning och ringbarkning av gran i löv-, bland- och sumpskog	Inom 10-15 år, åtgärderna ska ske successivt, helst jämt fördelat under denna period	2, 3, 4, 5	Västkuststiftelsen	1	Vårdanslaget
Avverkning av grankulturer	Inom 5-10 år	6, 7, 9	Västkuststiftelsen	1: Roshult 1:7 2: Gårdshult 1:11	Vårdanslaget
Ekplantering, hägn	Snarast efter granavverkning	7	Västkuststiftelsen	1	Vårdanslaget
Aspsådd/plantering, hägn	Snarast efter granavverkning	7	Västkuststiftelsen	1	Vårdanslaget
Successiv avveckling av grankultur	Påbörjas inom 5 år	8	Västkuststiftelsen	1	Vårdanslaget
Röjning av björk	Vid behov	6, 7	Västkuststiftelsen	2	Vårdanslaget
Hyggesbränning	Inför aspsådd	7	Västkuststiftelsen	1	Vårdanslaget
Restaureringsbränning	Några år efter granavverkningen,	9	Västkuststiftelsen	2	Vårdanslaget

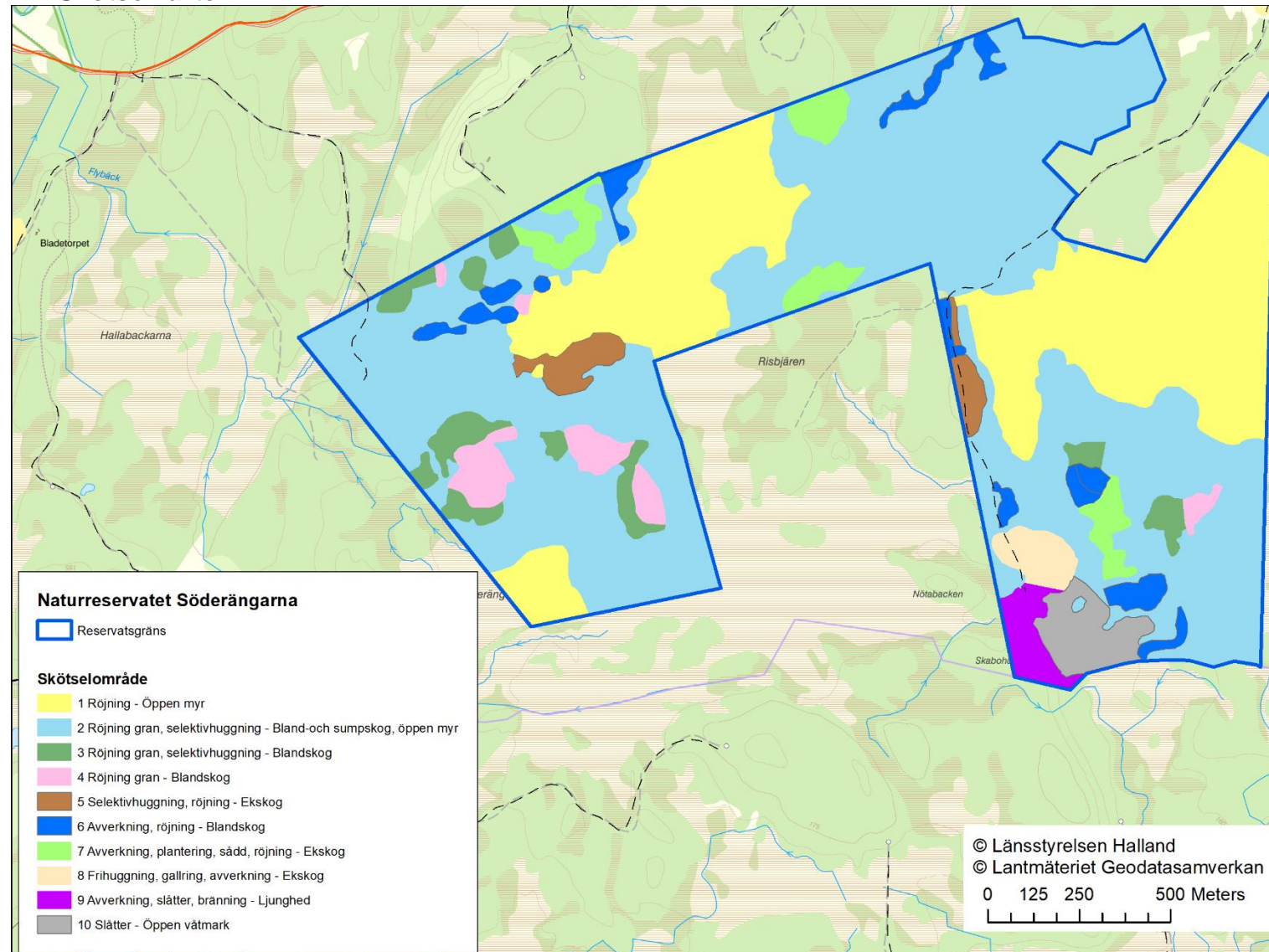
	därefter återkommande				
Naturvårdsbränning	Om 10-20 år, därefter återkommande	1, 2, 3, 4, 5, 7	Västkuststiftelsen	2	Vårdanslaget
Slätter	Återkommande	9, 10	Västkuststiftelsen	2	Vårdanslaget
Hydrologisk återställning	Omgående	2	Västkuststiftelsen	2	Vårdanslaget
Utmärkning av reservatets gränser	Omgående	Hela området	Länsstyrelsen	1	Vårdanslaget
Iordningställande och underhåll av informationsskylt	Omgående, därefter vid behov	Se karta 7 i kapitel 7	Länsstyrelsen	2	Vårdanslaget
Uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder	Enligt uppföljningsplan	Hela området	Länsstyrelsen	2	Vårdanslaget

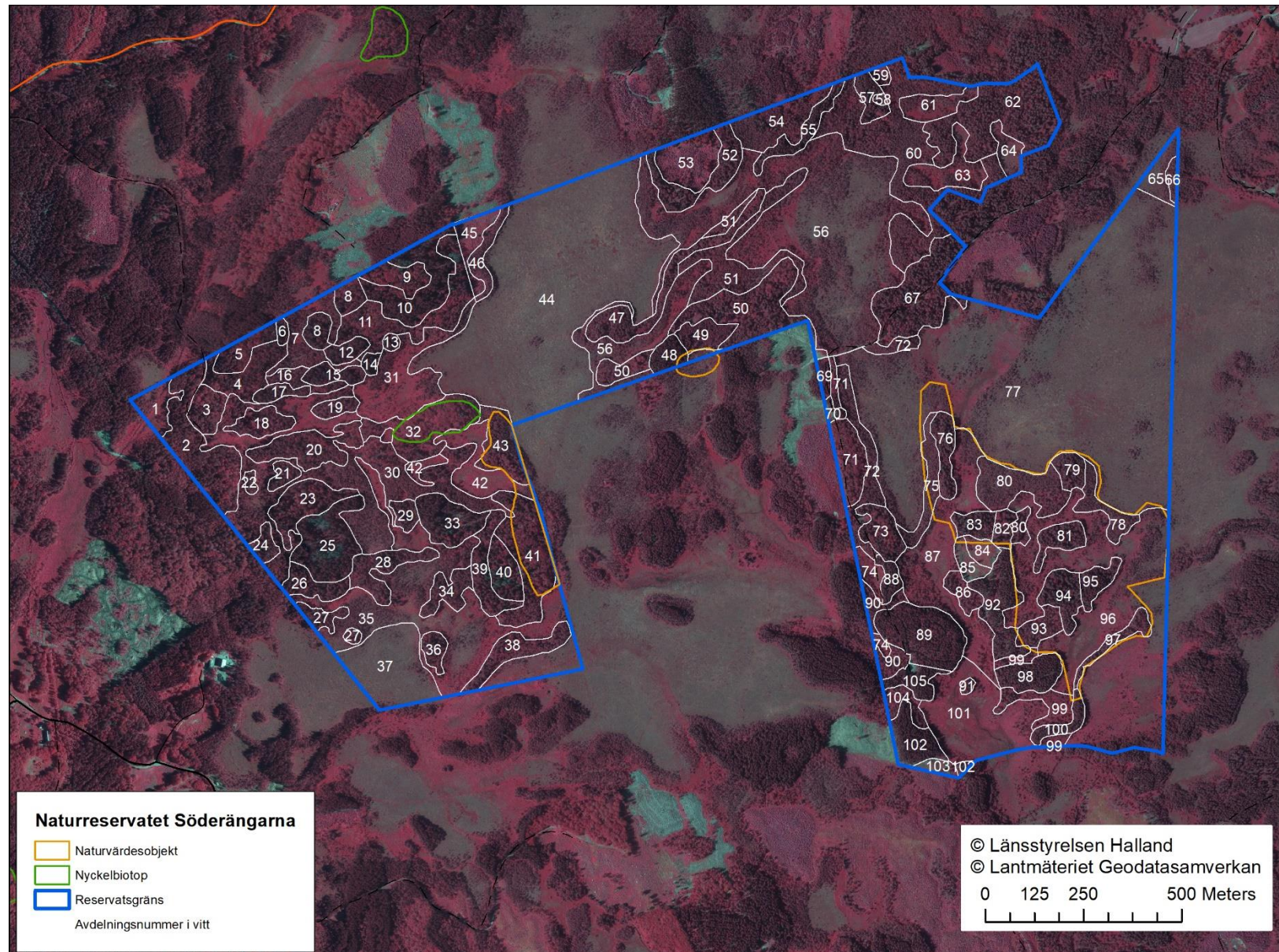
7. Kartor

7.1 Översiktskarta

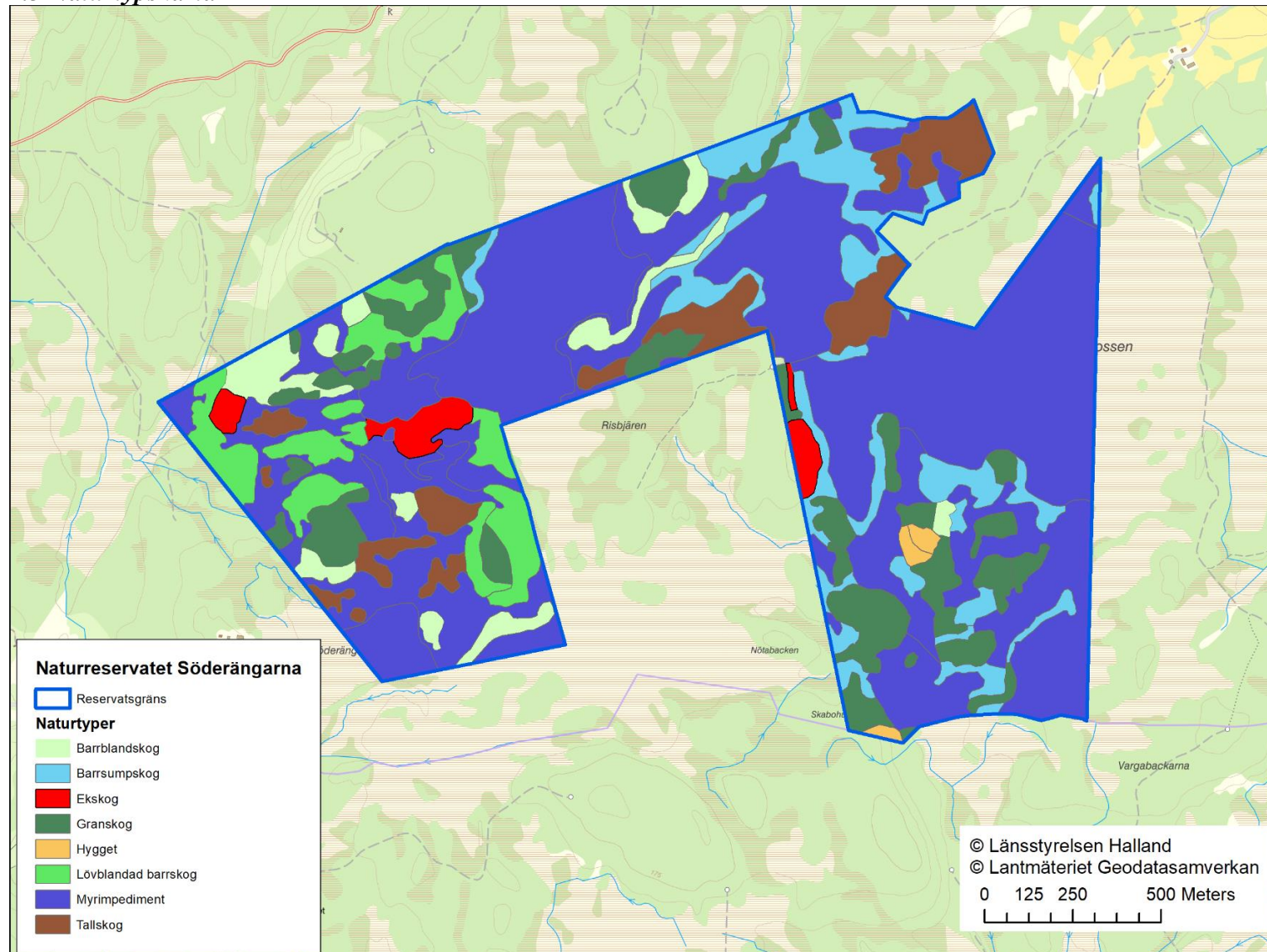

7.2 Skötselkartor

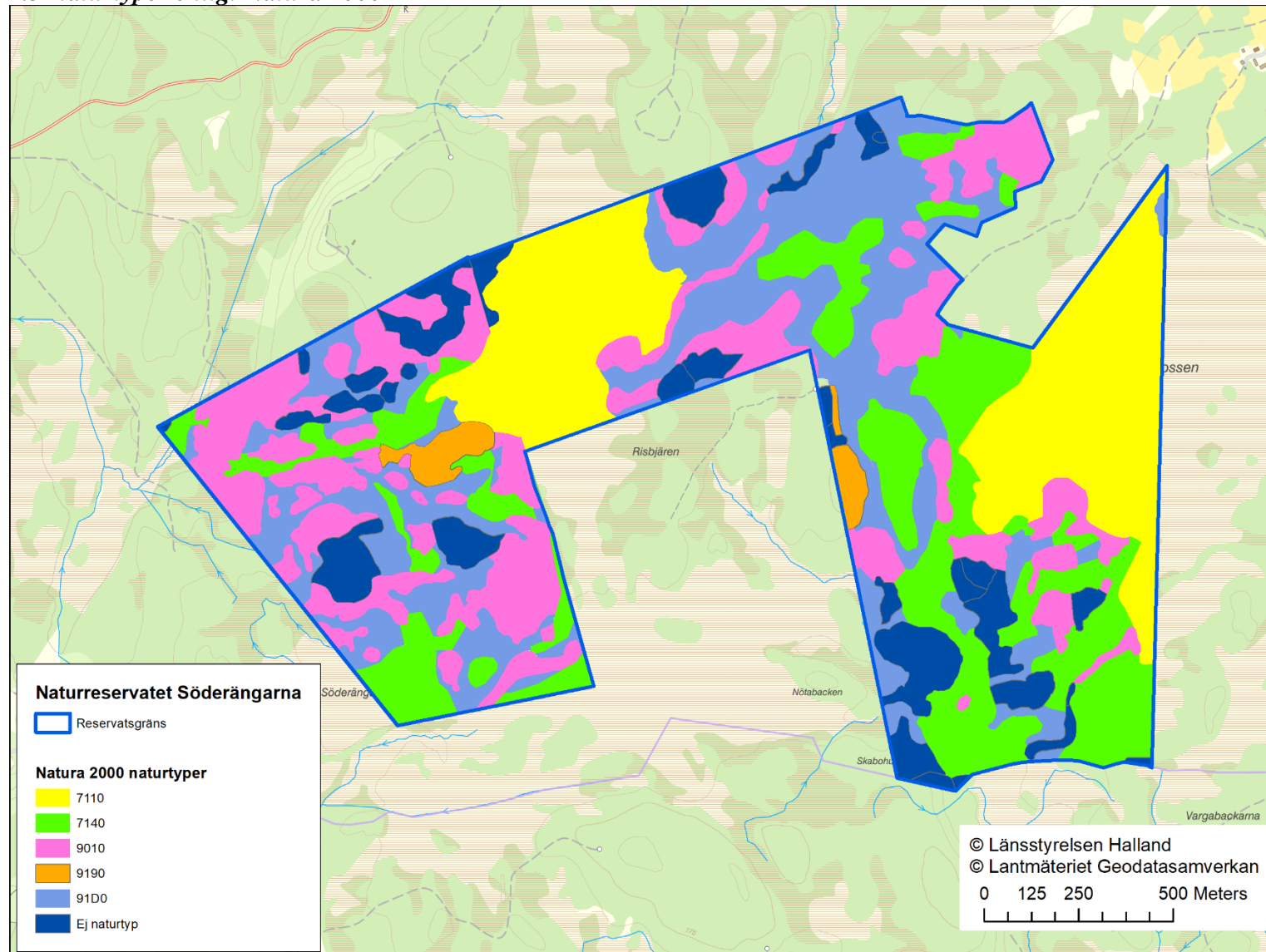

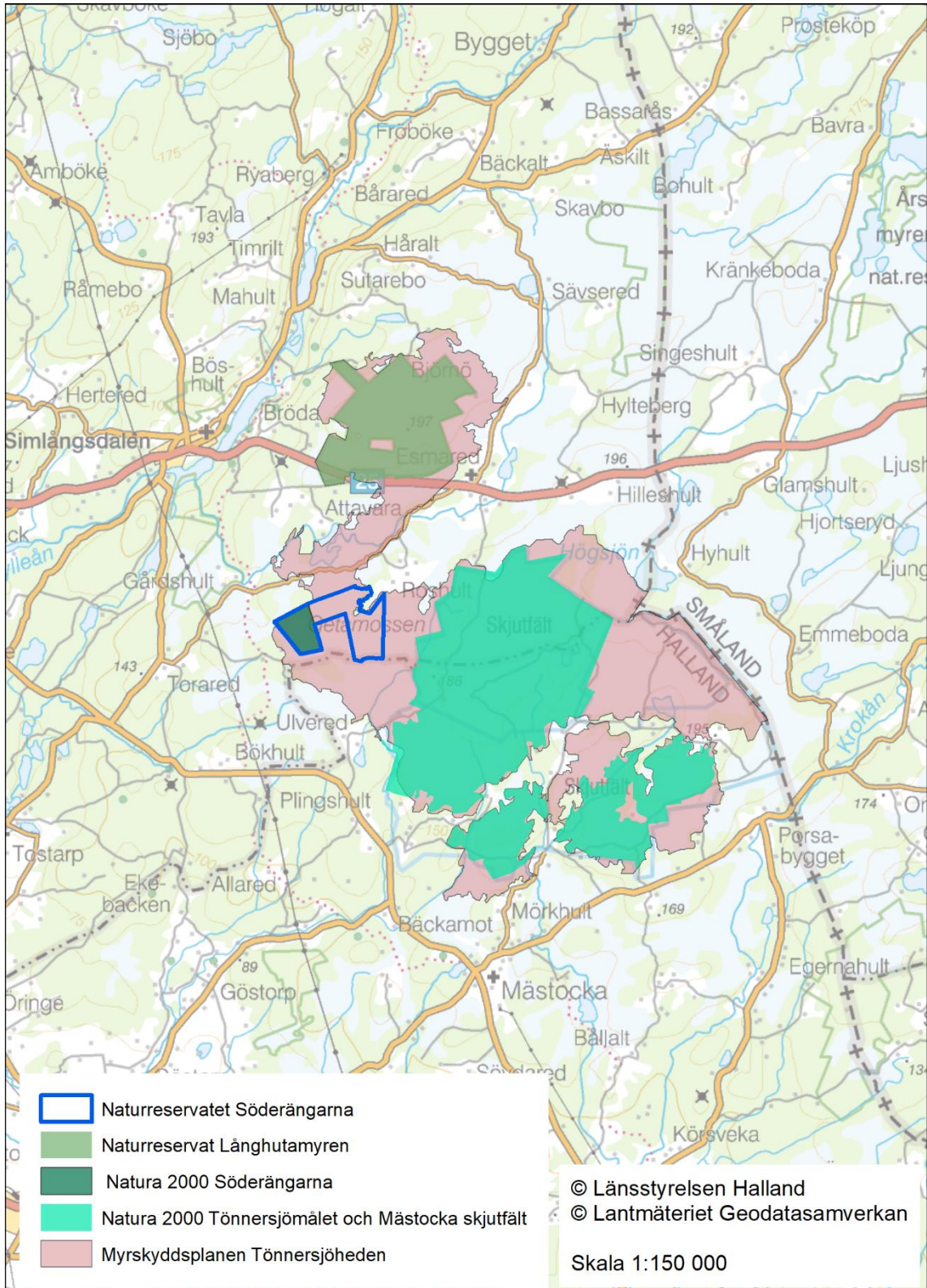
7.3 Naturtypskarta

7.5 Naturtyper enligt Natura 2000

7.6 Myrskyddsplan, Natura 2000 och naturreservat

7.7 Friluftskarta

